

Az volt az utolsó normális ház, ahová költöztünk. Utána kezdődött a gettó. Persze, lehet, elfogult vagyok, s valójában a mi házunkkal kezdődött a gettó. Miskolcon, a Békeszálló telepen. Így hívják a környéket. Nem tudom, miért Békeszálló a neve, de bizonyos értelemben illik rá.

Zsófival éltem ott. Az anyjái volt a ház – vagyis az apjái, csak ő pár hónapja meghalt –, az anyja viszont akkoriban az USA-ban dolgozott varrónőként, így mi költöztünk oda Zsófival; a gettó előtti utolsó házba – ha tetszik, a gettóba –, hogy szét ne szedjék a máskülönben üresen maradt kecsót.

Egyetemista voltam. Korábban albérletben laktam, tíz perc sétára a kampusztól. Hozzászoktam, hogy busszal járok be – így legalább egyszer átszálltam, és el kellett csípnem az ide vezető egyetlen járatot – a 33-as buszt –, mert óránként csak kétszer ment. Mármost eleinte. Aztán alaposan átalakították a menetrendet, a járatsűrűséget és a vonalakat – ezt ésszerűsítésnek nevezték. Az emberek meg városzerte azt beszélték, hogy a tömegközlekedési vállalat a csőd szélén áll, és ez a bizonyos „ésszerűsítés” csupán arra megy ki, hogy több vonaljegyet tudjanak eladni. Zsófi például egy szűk óra alatt ért korábban busszal a munkahelyére, ami az átalakítás után másfélszeresére nőtt. Részben ezért biciklizett, az pont egy óra volt, és közben rendezhette a gondolatait.

Jobb volt neki a magányos kerekezés, mint zsúfolt buszokon nyomorogni, kitéve néhány tuskó buszsofőr hatalomittasságának és serdülőfiúk pofátlankodásának. Istenem, azok az ártatlan gyerekek, milyen ártatlanul tudnak a tömött buszokon csinos nők feneké alá nyúlni.

Zsófi minimum csinos volt. Számomra pedig – elfogultságom nyilvánvaló – sokkal több: édes húsú, érett gyümölcs, gyönyörű termékenység istennő, élő Vénusz-szobor. Lényéből, személyiségéből a természet határtalan energiáját éreztem áramlani, mely olykor vulkánkitörést, olykor kihalt sivatagi tájat idézett. Igazi, kiszámíthatatlan nő. Hektikus ingadozásainak valódi okát sokáig nem ismertem.

Zsófi első osztályú szenvedő volt, és tényleg szenvedett a legkülönbözőbb dolgok miatt – olykor pedig rajtam csattant az ostor. Százszor szakítottunk, hogy aztán a százegyedik alkalommal is összeboruljunk. Szappanopera-szerű, végtelen történet: nincsen csúcspont, csak folyamatos feszültség, az is bénán megoldva.

Először véletlenül botlottam bele egy orvosi könyvet lapozgatva a borderline kifejezésbe. A kórisme áttanulmányozásakor mélységesen megdöbbsentem, mert be kellett látnom, hogy az érdekes nevű betegség tünetei tökéletesen illenek barátomra.

Leforrázva álltam kezemben a könyvvel, amelynek egyetlen oldala rávilágított Zsófi összes különtségének eredetére. Ott volt előttem feketén-fehéren leírva a kompromisszumot nem tűrő válasz mindazokra a kérdéseimre, amelyeket már évek óta nap mint nap feltettem magamban. Megokolta Zsófi hihetetlen labilitását, nagyfokú önbizalomhiányát, ami olykor szélsőséges megnyilvánulásokban jelentkezett, dührohamait, melyeket büntudat követett, kényszeres evését és a hányásait, amit egyébként bulimianak hívnak, kétségeit, szorongását, sérülékenységét, illékony énképét, az önkontroll hiányát, következetlenségét, téves önértékelését, döntésképtelenségét, testképzavarát, öngyilkos hajlamát.

A borderline személyiségzavar esetei eltérőek, még a szakemberek sem tudják egyértelműen beazonosítani. Okozhatja valamilyen gyermekkori trauma, lehet örökletes, nem megfelelő szociális interakció (ezek mindegyikéből bőven kijutott Zsófinak), meg bizonyára más faktorok. A könyvből az is kiderült, hogy hathatós, megbízható gyógymódot még nem találtak, s hogy végső kimenetele éppolyan kiszámíthatatlan, mint az érintettek reakciói. A betegség olykor öngyilkosságba visz, máskor viszont néhány év után elhalványul és teljesen megszűnik. (Azóta sok idő telt el, közben rengeteg mindenféle történet, nem tudom, hogyan alakult Zsófi sorsa, de szívből kívánom neki az utóbbi kimenetelt.)

Az orvosi statisztikák szerint a borderline személyiségzavarral küszködők aránya a teljes populációban növekvő tendenciát mutat. Ezt olvasva elképzeltem a jövő társadalmát, amelyben mindenki ezzel a zavarral él. Ha ez bekövetkezne, a Földön nem lenne több egyetlen nyugodt perc sem, csak az emberi civilizáció végső, hosszan elnyúló kataklizmája. Persze, az is lehet, hogy az emberiség ezen is simán túltenné magát, mint már annyi mindenben.

Szóval beköltöztünk oda a Békeszállóhoz, Zsófi halott apjának a házába. Zsófi ott töltötte gyerekkorát. Láttam róla kiskori fotókat. Mosolygós volt. Az apja valami mérnökféle, gondolom, jó szakember lehetett, mert egy időben Afrikában is dolgozott, Tanzániában vagy hol. Egyébként meg muzikális ember volt, a lányát megtanította zongorázni, énekelni és az ezekhez kapcsolódó merész álmokat dédelgetni. Együtt töltött éveink során Zsófi néhányszor emlegette kedves gyerekkori emlékét, amikor kis családjuk a Balatonhoz utazott, és ők hármásban vidáman énekeltek az autóban. Aztán, mielőtt még az évezred véget ért, az egykori vasfüggöny keleti oldalán néhány milliós családot megnyomorított a történelem.

Emlékszem, egy bágyadt délután a Békeszállón bámultam a tévét, és a képernyőn öltönyös emberek néhány fős kompániája arról vitázott, hogy Magyarország vajon micsoda. Kelet-Európa? Vagy Közép-, netán Kelet-Közép, esetleg Nyugat-Európa, vagy mégis mi?! Akkoriban ez még finom, friss témának számított, azok a stúdióbeli pofák pedig szörnyen komolyan vették magukat.

Tényleg ilyen egyszerű? Tényleg a név miatt kellene szégyellni vagy épp büszkének lenni valamire? Tényleg a hely nevén kell vitatkozni ott, ahol a história kereke bedarált egy embertömeget, és maradványai a mai napig esélytelenül vergődnek? Tőlem hívhatják Balkánnak is, nem érdekel. Ahogyan a Békeszálló sem szebb vagy rondább a nevével.

Aztán az évek során ezt a csontot is addig rágta a sok okos ember, amíg végleg elvesztette zamatát, és akkor egyszerűen odahajították a magyar történelem többi meg nem emésztett darabja közé. Azokból pedig akad bőven, és bár könnyű volna elkalandozni, maradjunk ennél a példánál: nem emlékszem, hogy akkor vagy azóta bármilyen közmegegyezés született arról, hogy Magyarország tulajdonképpen micsoda.

Úgy látszik, a történelembölcseinket mi magyarok már csak úgy írjuk, hogy a fejezetek utolsó mondatainak végére nem teszünk írásjelet. Így fogalmunk sincs, melyik közös mondatunk végződik kérdésben, és melyik végén van felkiáltójel vagy épp pont.

A szocialista rendszer széthullásakor is vége lett egy fejezetnek, és kezdődhetett egy másik, az új, a nagybetűs, amely rögtön utcára dobott elég sok embert. Zsófi apja is fölöslegessé vált a munkahelyén. Ekkor inni kezdett, mint egy ló, és egy idő után verte a feleségét. Zsófinak volt valami visszatérő rémálma, hogy a részeg apja megerőszkolja, de ezt szerinte csak álmodta, a valóságban soha nem történt ilyesmi. Végül, ahogy lenni szokott, hosszas és fájdalmas huzavona után a szülei különváltak. Szerintem ez a háttér elég vastagon megindokolna bármilyen személyiségzavart.

Szétzuhan a családjuk. Az apja – elveszítve immár mindenét – tovább vedelt. Zsófi nem ért rá többé álmodozásra pocsékolni az idejét. Muszáj volt minél előbb megkeresni a kenyerét, így letett konzervatóriumi terveiről és közgazdasági szakközépbe iratkozott, hogy ott gyorsan titkárnőt faragjanak belőle. Emellett belemenekült a fiatalok kilencvenes évek Depeche Mode spleenjébe, valamint a távol-keleti harcművészetekbe – az önvédelem lehetősége és a lelki béke kettősének reményében. Anyja egyetlen szó angoltudás nélkül félévekre, évekre eltűnt, hogy Amerikában vállaljon munkát. Nem szívesen jött vissza Magyarországra. Apja továbbra is ivott, de egyre jámborabbá vált, és halála előtt még sikerült normális beszélő viszonyt kialakítaniuk. Aztán, mintegy elnézést kérve a zavarásért, meghalt szegény. Tényleg rossz volt mindenkinek.

Tele voltam kérdésekkel, és szinte mindegyik megválaszolatlan maradt. Vajon én is úgy végzem egyszer, mint Zsófi apja? Átadta nekem a stafétabotot, és most én rohanok a semmibe? Itt fogom leélni az életemet a gettó mellett, ahol napos időben a környék kipakol az udvarra kétezer w attot, és egy Zsiguli kiszakított hátsó ülésén Bandika, vagy valami más nevű srác szintetizátoron gyakorolja a lakodalmas zenét meg a hángérien blúzt? Itt, ahol mindig sáros-gödrös földút vezet majd a házhoz, és képtelenség sövényt telepíteni, mert virradóra lába kél? Itt, ahol a sarki kisboltban csak tablettás bor kapható? Ahol hamarosan már a 33-as sem fog járni? Itt, ahol a fiatalok naphosszat semmibe révedő tekintettel szipóznak? Békeszálló telep? Mintha a „béke” itt a status quót jelentené. Azt, hogy itt örök a kilátástalanság. Tényleg itt fognak felnőni a gyerekeim, ebben a Kusturica-filmben, amit soha, sehol nem fognak vetíteni, mert a következőhöz hasonló, elbaltázott jelenetekkel lesz telí?

Bent hallom, néhány macska keservesen nyávog odakint. Eszembe jut, hogy már reggel egyetemre menet is hallottam. Jobb lesz megnézni, mi van azokkal a macskákkal. Kimegyek. A ház közeléből jön a hang, valahonnan a szomszédos üres telekről, amelyen hatalmas bozót terpeszkedik, azon túl pedig már a város normálisabb negyedei kezdődnek. Átugrom a kerítésen, belevetem magam a dzsumbujba. Megyek, törtetek a hang felé, és ahogyan erősödik a nyávogás, egyre szánivalóbb. Egyszerre meglátom. Nem macska. Kölyökkutya. Ott sírdogál a bozót alján. Annyira pöttöm, hogy még ki sem nyílt a szeme. Valaki kidobta, és már beköpték a legyek.

Lehajlok, felveszem. Körülnézek. A közelben találok még egyet, azt is felnyalabolom, és gyorsan beviszem a két apró jószágot a

házba. Zsófi-val megtisztogatjuk őket, aztán elvisszük az állatorvoshoz. Megvizsgálja, és közli, kevés esély van rá, hogy életben maradjanak. Nézem a két szuszogó, ártatlan jószágot. Azért jöttetek szenvedéssel a világra, hogy szinte azonnal és újabb szenvedéssel el is pusztuljatok benne? Ez a gondolat megrengeti Istenbe vetett, egyébként szilárd hitemet. Gyöngék. Vízrel hígított tejtel etetjük őket műanyag fecskendőből.

A kölykök túlélnek az első pár napot. Az állatorvos szerint a legkritikusabb időszakon túljutottak. Fellelegzünk Zsófi-val. Nekünk már egyébként is van egy behemót nagy kutyánk, és azzal is épp elég a baj, így megpróbáljuk elajándékozni a kölyköket. Jön is az egyik szomszéd, Lakatos, hogy ő elvinne egyet. Odaadjuk az erősebbet. Egy óra múlva visszajön Lakatos, hogy neki mégsem kell a kutya, mert az nem akarja enni a tápot. Mutatja a kutyát is, a tápot is. Persze, nem csoda, hogy nem eszi – mondom neki –, hiszen a tejet is úgy kell beléerőltetni, ezek a száraz gombócok meg kétszer nagyobbak a kölyök fejénél... A kutyák nálunk maradtak.

Ott éltünk ebben a lerobbant romantikában a személyiségzavaros barátnőmmel, és mindahányszor feltettem magamnak a jövőmmel kapcsolatos kérdést, hogy vajon el tudom-e képzelni, hogy gyerekeket csinálunk és felneveljük őket itt a senki földjén, minduntalan azt a határozott választ kaptam magamtól, hogy: igen.

Nekem is volt személyiségzavarom: szerelmes voltam.